

РОЗДІЛ 9

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 336.226.222

Букало Н. А.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

У статті визначено принципові положення, що використовуються у системі податкової звітності. Досліджено сутність податкової звітності як основного документу, який розкриває користувачам інформацію про наявність зобов'язань за кожним податком за звітний період. Проаналізовано чинні нормативно-правові акти та Податковий кодекс України щодо особливостей подання податкової звітності з податку на прибуток.

Ключові слова: підприємство, податкова звітність, платники податку, податкова декларація, податок, податкова різниця, податок на прибуток.

Постановка проблеми. Держава використовує звітність для контролю за правильністю та своєчасністю розрахунків за податками, зборами, обов'язковими платежами. Показники звітності використовуються для моніторингу господарсько-фінансової діяльності підприємств. На підприємствах звітність використовують для контролю за виконанням планів, аналізу господарської діяльності, формування стратегічних планів. Від якості складання звітності залежить якість прийняття рішень тактичного і стратегічного плану, ефективність функціонування підприємства й держави в цілому.

Згідно зі ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, встановлених законом [1]. Податковий кодекс України (далі – ПКУ) конкретизує це положення та закріплює обов'язок платника податку обчислити, задекларувати або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені Податковим кодексом, законами з питань митної справи [2]. Таким чином, нарахування і сплата будь-якого податку чи збору передбачає необхідність здійснення належним чином обліку й розрахунку, результати яких зображені у відповідній формі податкової звітності.

Звітність за податками розкриває її користувачам інформацію про наявність зобов'язань за кожним податком за звітний (податковий) період, на підставі якого здійснюється сплата або регулювання заборгованості платника податків за цим податком. Зміни в податковому законодавстві відбуваються дуже часто, тому кожен платник податку, який не хоче бути оштрафований та не мати проблем з податковою, повинен пильно слідкувати за всіма нововведеннями та різноманітними нюансами [3]. Питання нарахування, справляння та подання звітності з податку на прибуток є дуже важливим та актуальним, адже від правильного обчислення об'єкту оподаткування податком на прибуток залежить заплановане своєчасне наповнення бюджету країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних і практичних аспектів оподаткування формування звітності висвітлено у працях таких науковців, як М. Лоре, М. Білухи, Ф. Бутинця, В. Завгороднього, М. Кужельного, Я. Крупки, Ю. Кузьмінського, В. Ластовецького, В. Линника, Ю. Литвина, О. Малишкіна,

Є. Мниха, М. Пушкаря, В. Рудницького та інших. Незважаючи на значні здобутки у дослідженні вказаних проблем, деякі питання є дискусійними й потребують уточнення.

Мета статті – розглянути принципові положення, що використовуються у системі податкової звітності, проаналізувати погляди науковців стосовно поняття «податкова звітність», дослідити норми чинних нормативно-правових актів щодо складання та подання податкової звітності з податку на прибуток, урахувавши реформування податкового законодавства України, міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – МСБО) та міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ).

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальні вимоги щодо складання та подання податкової звітності в нашій державі регулює Податковий кодекс України (далі – ПКУ), в якому визначені принципові положення, що використовуються у системі податкової звітності, а саме:

- під час встановлення податку обов'язково визначаються такі елементи: платник податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку, порядок обчислення податку, податковий період, строк та порядок сплати податку, строк та порядок подання звітності (ст. 7 ПКУ);

- вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів (ст. 16 ПКУ);

- платник податку на прибуток подає разом з відповідною податковою декларацією квартальної або річної фінансової звітності (крім малих підприємств) (ст. 46 ПКУ);

- відповідальність за неподання, порушення порядку заповнення документів податкової звітності, порушення строків подання органам, що їх контролюють, недостовірність інформації, наведені у зазначених документах, несуть: юридичні особи, постійні представництва нерезидентів, які, згідно з ПКУ, визначені платниками податків, а також їх посадові особи (ст. 47 ПКУ);

- податкова декларація складається за формою, затвердженою в певному порядку. Форма податкової декларації повинна містити необхідні обов'язкові реквізити і відповідати нормам та змісту відповідних податку та збору. Податкова звітність, складена з порушенням норм ст. 48 ПКУ, не вважається податковою декларацією (ст. 48 ПКУ);

– податкова декларація подається за звітний період у встановлені ПКУ строки органу державної фіскальної служби, в якому перебуває на обліку платник податків. Платник податків зобов'язаний за кожний встановлений ПКУ звітний період подавати податкові декларації (ст. 49 ПКУ); та інші [2; 4].

У Податковому кодексі України досить широко використовується словосполучення «податкова звітність»: «податкова звітність з окремого податку», «податковий звіт» та інші, хоча визначення категорії «податкова звітність» в ПКУ відсутнє. Тому виникає потреба у розгорнутому тлумаченні поняття.

Визначення поняття «податкова звітність» знаходиться у Наказі Державної податкової служби України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в органах ДПС України» від 14 червня 2012 р. № 516. Згідно зазначеного нормативного акту, податкова звітність – це документи, які, згідно з ПКУ, подаються платниками податків до органів ДПС і на підставі яких здійснюються нарахування та сплата податку, збору (обов'язкового платежу) [5].

Серед науковців також відсутнє єдине бачення поняття «податкова звітність». Більшість учених під податковою звітністю розуміють сукупність документів, що подаються платниками податків до органів державної податкової служби у строки, встановлені законодавством, на підставі яких здійснюється нарахування та (або) сплата податку (обов'язкового платежу).

Податкова звітність, на думку В. Пантелєєва, це – документація (податкові декларації, розрахунки, звіти, тощо), яка містить інформацію про розрахунок податкових зобов'язань, на підставі яких здійснюється нарахування та/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу), що підлягає сплаті до бюджету та державних цільових фондів у встановлені законом терміни, яка подається платником податку, податковим агентом в податкові органи. Вона подається суб'єктом господарювання у податкові органи у порядку, встановленому в податковому законодавстві [6, с. 175].

Т. Микитенко та Т. Міщенко податкову звітність визначають як упорядковану систему зведених взаємопов'язаних обліково-податкових показників, складених за спеціально затвердженою формою, яка характеризує результати та умови діяльності платника податку за певний звітний період (місяць, квартал, рік) [7]. Проте у ст. 40 ПКУ види податкового періоду визначені як календарний рік, календарне півріччя, календарні три квартали, календарний квартал, календарний місяць, календарний день.

Більш змістовне трактування поняття «податкова звітність» подають науковці Г. Давідов, Н. Шалімова, а саме: «документація (податкові декларації, розрахунки, звіти, тощо), яка містить інформацію про розрахунок податкових зобов'язань, на підставі яких здійснюється нарахування та/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу), що підлягає сплаті до бюджету та державних цільових фондів у встановлені законом терміни, яка подається платником податку, податковим агентом в податкові органи. Вона подається суб'єктом господарювання у податкові органи у порядку, встановленому в податковому законодавстві» [8], з чим ми погоджуємося.

Визначення «податкова звітність», що подане М. Кучерявенко, – це сукупність дій платника

податків (або особи, що його представляє) та податкового органу зі складання, ведення і здачі документів установленої форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету [9]. Таке визначення, на нашу думку, є більш змістовним і повним.

«Податкова звітність», за твердженням О. Леги, – це документ платника податків, який включає розрахунки, податкові декларації по кожному виду податку та іншого обов'язкового платежу, додатки до розрахунків і податкових декларацій, які складаються за затвердженими відповідними формами [10].

Виділяють дві групи податкових документів:

1. Розрахунково-декларативна документація – документи, у яких фіксуються податкові розрахунки й суми податків. За кожним податком існує єдиний розрахунковий документ, що надає платник податків у податковий орган у встановлений законодавством термін. У розрахунково-декларативних документах указуються строки подання звітності, база оподаткування, податкові пільги, розмір податкового окладу.

2. Довідкова документація – документи, що містять довідкові відомості, що деталізують дані для обчислення податків, які розшифровують або обґрунтовують податкові розрахунки. Подібна документація поділяється на документи, необхідні для обчислення податків, і документи довідкового характеру, що не впливають на вирахування сум податків [10, с. 301].

Податковим кодексом України визначено подання податкової звітності й уточнено, що податкова декларація, розрахунок – документ, що подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом у випадках, визначених ПКУ) органу, що контролює, у терміни, встановлені Законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку [2].

Крім цього, платникам варто відмітити, що:

– митні декларації прирівнюються до податкових декларацій з метою нарахування та сплати податкових зобов'язань;

– додатки до податкової декларації є її невід'ємною частиною про що вказано у п. 46.3 ст. 46 ПКУ. Якщо, згідно з ПКУ, податкова звітність з окремого податку складається наростаючим підсумком, то податкова декларація за результатами останнього податкового періоду року прирівнюється до річної податкової декларації. Остання за таких умов не подається.

Норму, яка теоретично має захистити платника податків, передбачено в п. 46.4 ст. 46 ПКУ. У разі якщо останній вважає, що форма податкової декларації збільшує або зменшує його податкові зобов'язання всупереч нормам ПКУ, він має право зазначити цей факт у спеціально відведеному місці податкової декларації. За потреби разом з декларацією платник може подати і доповнення, складені за довільною формою. До них мають додаватися пояснення мотивів такого подання [2; 4].

Варто відмітити, що з 2015 р. змінено податковий облік, максимально наблизивши його до бухгалтерського обліку, а саме:

– податковий облік ведеться всіма компаніями на основі фінансового результату (прибутку до опо-

даткування) за даними бухгалтерського обліку, з подальшим урахуванням податкових різниць;

– Податковий кодекс прямо дозволяє вести облік з метою оподаткування за Міжнародними стандартами фінансової звітності;

– підприємства, річний дохід, яких складає менше, ніж 20 млн грн, мають право вести податковий облік виключно на основі фінансового результату без урахування податкових різниць [4].

Отже, починаючи з 2015 р., платники податку на прибуток з річним доходом до 20 млн грн мають право визначити свої податкові зобов'язання, виключно базуючись на правилах Міжнародних стандартів, без будь-яких додаткових обмежень. Таке рішення приймається підприємством самостійно та є остаточним.

Для «великого бізнесу» з річним бухгалтерським доходом понад 20 млн грн встановлено щоквартальне декларування податку на прибуток: квартал, півріччя, три квартали та рік. Декларація подається протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного податкового кварталу. Згідно з вимогами П(С)БО та МСФЗ, якщо є розбіжність між фінансовим та податковим обліком, підприємства у процесі складання звітності повинні відображати відстрочені податки. Перелік різниць, які враховують для цілей оподаткування, містять, зокрема ст. 138-141 ПКУ [4].

Об'єкт обкладання податком на прибуток підприємств розраховують шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку). Платники податку на прибуток орієнтуються на фінансові результати за даними фінансової звітності складеними за П(С)БО або МСФЗ.

Платники податку на прибуток з річним доходом меншим, ніж 20 млн грн, новостворені платники податку та виробники сільськогосподарської продукції можуть (проте не зобов'язані) не коригувати фінансові результати на податкові різниці. Об'єктом обкладання для них буде бухгалтерський прибуток. Податковий період для таких платників – календарний рік, Декларацію подають протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

Затверджена нова форма Податкової декларації з податку на прибуток підприємств, яка є уніфікованою [11]. Згідно неї, зобов'язані звітувати всі платники податку на прибуток, крім:

– постпредставництва нерезидентів, які суму податку що підлягає оподаткуванню в Україні визначають за особливими правилами (пп. 141.4.7 ПКУ);

– «нульовики» платники податку на прибуток за ставкою «0» (абз. 2 п. 49.2 ПКУ);

– неприбуткові організації та установи (п. 133.4 ПКУ) [2; 3].

Необхідно також зауважити про відміну щомісячних авансових внесків з податку на прибуток. При цьому платники податку на прибуток підприємств повинні сплатити до 31 грудня 2016 р. авансовий внесок з цього податку у розмірі 2/9 податку на прибуток, нарахованого у податковій звітності за три квартали 2016 р. [2].

На сьогодні існують проблеми чіткої регламентації не тільки на законодавчому рівні, відсутня чітка нормативне закріплення порядку застосування міжнародних стандартів національними компаніями, які зобов'язані їх застосовувати згідно чинного законодавства. Не чітко визначений перелік суб'єктів, а також порядок їх переходу на МСФЗ/МСБО при складанні звітності. Все це створює додаткові труднощі, охарактеризовані особливості мають бути враховані при подальшому реформуванні податкового законодавства з метою гармонізації бухгалтерського та податного обліку при визначенні об'єкту оподаткування податком на прибуток, зокрема при подальшому реформуванні розділу III «Податок на прибуток підприємств» Податкового кодексу України [12].

Висновки. На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що податкова звітність є підсумковою стадією виконання податкового обов'язку і передбачає сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) з обчислення податків і зборів та складання й подання документів передбачених законодавством до органу, що контролює. Застосування однозначного тлумачення та використання терміну «податкова звітність» сприятиме посиленню основних засад законодавства щодо сплати всіх податків та зборів.

Змінені податковий облік максимально наблизивши його до бухгалтерського. Великий бізнес податок на прибуток розраховує, згідно з вимогами П(С)БО та МСФЗ, за фінансовими результатами шляхом корегування на податкові різниці. Перспективами подальших досліджень є виявлення проблемних питань щодо звіту про фінансові результати: точки перетину з податком на прибуток.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Податковий кодекс України від 23 грудня 2010 р. № 2856-VI (зі змінами та доповненнями) // Міністерство доходів і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>
3. Вахновська Н. Податковий кодекс в контексті реформування податкової системи України / Н. Вахновська // Економічний форум. – 2011. – Вип. 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_1/23.pdf
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 р. : Закон України від 24 грудня 2015 р. № 909-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/909-19/paran5#n5>
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в органах ДПС України : Наказ Державної податкової служби України від 14 червня 2012 р. № 516. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3161-516.html>
6. Пантелеев В. Еволюція визначення «податкова звітність» / «звітність за податками» / В. Пантелеев // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – 2011. – № 2(5). – С. 171–176.
7. Микитенко Т. Методологічні основи податкової звітності в Україні / Т. Микитенко, Т. Міщенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8–9. – С. 61–69.
8. Давідов Г. Звітність підприємств : [навч. посібник] / Г. Давідов, Н. Шалімова. – К. : Знання, 2010. – 623 с.
9. Податкове право : [навч. посібник] / [Г. Бех та ін. ; за ред. М. Кучерявенко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 400 с.
10. Лега О. Податкова звітність: еволюція визначення / О. Лега // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2013. – № 3(41). – С. 300–303.

11. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств : Наказ Міністерства фінансів від 20 жовтня 2015 р. № 897 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE27860.html
12. Огороднікова І. Порівняльна характеристика міжнародних та українських норм щодо застосування податкових коригувань / І. Огороднікова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/publications/ogorodnikova/norm-buh-oblik-ogorodnikova.pdf>

Букало Н. А.

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки

СОСТАВЛЕНИЕ И ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ НАЛОГОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО НАЛОГУ НА ПРИБЫЛЬ

Резюме

В статье определены принципиальные положения, используемые в системе налоговой отчетности. Исследована сущность налоговой отчетности, как основного документа, раскрывающего пользователям информацию о наличии обязательств по каждому налогу за отчетный период. Проанализированы действующие нормативно-правовые акты и Налоговый кодекс Украины относительно особенностей представления налоговой отчетности по налогу на прибыль.

Ключевые слова: предприятие, учет, финансовый учет, налоговая отчетность, плательщики налога, налоговая декларация, налог, налоговая разница, налог на прибыль.

Bukalo N. A.

Lesia Ukrainka Eastern European National University

PREPARING AND FILLING AN ENTERPRISE INCOME-TAX RETURN

Summary

The article determines the fundamental positions using in the system of the tax accounting. It explores the essence of the tax accounting, as a basic document that exposes to the users information about the presence of obligations after every tax for period covered. The analysis of operating normatively-legal acts and Internal Revenue Code of Ukraine is conducted in relation to the features of presentation of the tax accounting from an income tax.

Key words: business, accounting, financial accounting, tax accounting, taxpayers, tax return, tax, tax differences, tax on profits.

УДК 338.5

Вовк М. О.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА СЕГМЕНТАМИ

Досліджено напрями вдосконалення інформаційного забезпечення звітності за сегментами. Автором виділено джерела інформації для прийняття рішень користувачами звітності, а також взаємозв'язок між прийняттям рішень та бухгалтерським обліком. Запропоновано підхід з організації та методики комплексного інформаційного забезпечення стадій прийняття рішень.

Ключові слова: джерела інформації, інформаційне забезпечення складання звітності, прийняття управлінських рішень.

Постанова проблеми. Однією з основних конкурентних переваг для суб'єктів господарювання в сучасних умовах є володіння достовірною інформацією, що характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства та надає можливість приймати ефективні рішення. Основу інформаційного забезпечення прийняття рішень забезпечує система бухгалтерського обліку, яка є інструментом для збору, накопичення, узагальнення, систематизації та передачі облікових даних за допомогою звітності користувачам для задоволення їх інтересів. Розширення кола інтересів користувачів фінансової звітності визначає необхідність розвивати та вдосконалювати теоретичні основи підготовки фінансової звітності як основи їх інформаційного забезпечення, оскільки ефектив-

ність прийнятих рішень визначається саме якістю інформаційних джерел, що використовується для їх обґрунтування та прийняття.

Сучасні умови ведення бізнесу вимагають від підприємців пошуку нових шляхів щодо оптимальної організації виробництва продукції або надання послуг та, відповідно, збуту цієї продукції. Деякі підприємства виробляють продукцію та надають послуги, або здійснюють господарську діяльність у географічних регіонах, що можуть бути різні за рівнем рентабельності, можливостями зростання, перспективами розвитку та ризиками, що втілює у собі така діяльність.

У свою чергу, звітність за сегментами надає пояснення користувачам звітності щодо рівня залежності досягнених підприємством результатів